



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Vniuersa Theologia Scholastica, Speculatiua, Practica

Ad methodum S. Thomæ, quatuor Tomis comprehensa

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1626

IV. Quibus rationibus demonstretur, Deu[m] esse.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72856](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72856)

quæ in definitione aut ratione subiecti non includitur; ipsamque proinde definitionem subiecti, veluti terminum minimè identicum recipit pro medio demonstrationis.

4 Assertio II. Deum esse demonstrari potest à posteriori. Ita communis sententia Doctorum, quos pro secunda & tertia sententia retulimus, est que ita certa, vt multi non imeritò oppositam sententiam graui censura perstringant. S. Thomas quidem lib. I. cont. gent. cap. 12. eam appellat errorem. Gregorius de Valentia loc. cit. punct. 2. ait: *Quæ sententia merito à Theologis existimatur erronea.* Suarez in 1. p. lib. 1. de Deo cap. 1. num. 13. dicit, *valde consentaneum fidei esse, posse naturali discursu demonstrari Deum esse, & hoc, inquit, negare temerarium esset, & erroneum.* Vasquez cit. disp. 20. cap. 1. num. 7. ait: *Opinionem S. Thomæ adeo veram existimant recentiores Thomistæ, vt priorem merito censent temerariam.*

Probatum assertio primo ex scriptura; quæ non obscure docet, Deum, veluti Creatorem, ex creaturis euidenter posse cognosci. Sapient. 13. v. 1. dicitur: *Vani autem (q. d. vecordes) sunt omnes homines, in quibus non subest scientia Dei, & de his quæ videntur bona, non potuerunt intelligere eum, qui est; neque operibus attendentes, agnouerunt, quis esset artifex.* Et ibidem ver. 3. *Quorum (operum Dei) si speciei delectati, deos putauerunt, sciant (certa notitia) quanto his dominator eorum speciosior est: speciei enim generator hæc omnia constituit, &c.* Et ver. 5. *A magnitudine enim speciei & creaturæ, cognoscibiliter poterit creator horum videri.* Visio sane ex suo genere certam & claram notitiam significat: Et v. 8. 9. *Iterum autem nec his debet ignosci. Si enim tantum potuerunt scire, vt possent existimare seculum, quomodo huius Dominum non facilius inuenerunt? Non ergo latens admodum & obscura Dei cognitio est, quæ adeo facile occurrit quærentibus.* Et Rom. 1. v. 19. *Quia quod notum est Dei, manifestum est in illis, Deus enim illis manifestauit. Inuisibilia enim ipsius, à creatura mundi, per ea, quæ facta sunt, intellecta, conspiciuntur: sempiterna quoque eius virtus & diuinitas: ita vt sint inexcusabiles.* Vbi rursum vocula, *conspecti*, claram notitiã significat. Huc etiam spectat illud psal. 18. v. 1. *Cæli enarrant gloriam Dei & opera manuum eius annuntiant firmamentum.* Et Act. 14. v. 16. *Non sine testimonio semetipsum reliquit, benefaciens de cælo, dans pluuias, & tempora fructifera, implens cibo & lætitiã corda nostra.*

5 Secundò idem significant Sancti Patres, Dionysius cap. 7. de diuin. nomin. Iustinus in lib. de Monarchia Dei, Tertullianus in Apologet. cont. gent. cap. 17. & lib. ad Scapulã cap. 2. Irenæus lib. 2. cap. 5. Cyprianus de idolorum vanitate, Clemens Alexand. orat. ad gent. Eusebius lib. 7. de præpar. Euang. cap. 2. Gregorius Nazianzenus orat. 2. de Theologia, Athanasius orat. contra idola, Basilius in Isai. 1. & 5. Gregorius Nyssenus orat. 11. in Cantica, & disp. de anima & resurrect. Chrysostomus homil. 4. in cap. 1. Genes. & homil. 22. in Matth. Hieronymus, & alij comentatores in cap. 1. ep. ad Rom. Augustinus libro de spir. & lit. cap. 12. Damasc. lib. fid. cap. 3.

Optimè S. Basilius orat. de Verbi Incarnat. *Si quis pietatis, inquit, sectator est, ut quid sit Deus, curiosè non inquirat; verum ex his, quæ ab illo facta sunt, eum esse cogitet, illud certo apud se statuat: si quidem ex procreatarum rerum magnitudine, & pulchritudine, illarum molitor & opifex certa quadam ratione dignoscitur & spectatur.* Et Gregorius Nazianzenus loc. cit. *Nimis, inquit, absurdus & præposterus est, qui argumentis naturalibus non eadè & insiciatur, Deum esse.*

Tertio probatur ratione. Quia omnes effectus proprii alicuius causæ, si cognoscantur, ex sua ratione, apti sunt perducere intellectum nostrum in cognitionem ipsius causæ: at verò in hoc mundo cernuntur multi effectus proprii ipsius Dei, qui nisi à Deo esse non possent; vt vel maximè est totum vniuersum creatum, vt mox dicemus; Ergo &c. plura dub. seq.

DVBIVM IV.

Quibus rationibus demonstratur, Deum esse.

S. Thom. 1. p. q. 2. art. 3.

Aliud est, rem aliquam posse demonstrari, aliud reipsa demonstrari, aut demonstratam esse. Postquam igitur docuimus, posse demonstrari, Deum esse, restat inquirendum, an & quibus rationibus reipsa demonstretur, Deum esse. De quare statuo hanc assertionem vnicam. Deum esse, à posteriori reipsa pluribus rationibus euidenter probatur. Hæc est mens S. Thomæ hic q. 2. a. 3. aliorumque, quos dub. præced. citauimus contra impios Atheos veteres & recentiores, qui vt est in psal. 13. & 52. v. 1. *dixerunt in corde suo, Non est Deus.*

Tales autem fuerunt olim post Protagoram, qui primus de existentia Dei dubitauit, Diagoras Milesius, Theodoros Cyrenæus, Eumerus Tegeates, quos referunt Cicero lib. 1. de nat. Deor. Plutarchus lib. 1. de placitis Philosoph. c. 7. Laëtantius lib. 1. diuin. Instit. c. 2. Eusebius lib. 4. de præpar. Euang. cap. 6. Augustinus lib. 3. cont. lit. Petilianus c. 21. & Theodoretus Græca affect. l. 2. & 3.

Tales etiam nostro tempore sunt multi Pseudopolitici, qui omni interna fide, cultu, & religione Dei abiecta, omnia (etiam ipsam cuiuscunque religionis simulatam speciem) ad solam externam Reip. gubernationem, propriumque commodum referunt, vt videre est apud Stanislaum Rescium lib. 1. de Atheismis Euangelicorum cap. 20. & Lindanum in Dubitatio. *Hæc de re, inquit, Gabriel Vasquez hic disp. 20. c. 1. non multis ante annis librum edidit quoque Machiavelus, qui statim publico edito Inquisitionum, iure optimo interdictus fuit; in quo illud maximè contendit, hæresum in Regnis tolerantiam esse imprimis vitalem ad maiorem Reip. pacem, & Regnorum amplificationem. Verum enimvero experimento compertum est, eam principum communitatem non confirmare regna, sed potius vastare crudeliter, atque in seipsa diuidere; vt vel inde sibi persuadeant*

politici, quam parum profit, imo quantum nocet atheismus temporali paci & gubernationi regni, quam solam ad hominum felicitatem sufficere arbitrantur Ita Vasquez.

Cæterum ad existentiam Dei probandam S. Thomas hic cit. q. 1. art. 3. vt & in 1. d. 8. q. 1. a. 1. & lib. 1. cont. gent. cap. 13. & opusc. 3. cap. 3. & de verit. q. 1. a. 4. 7. & de potentia q. 7. art. 2. & 7. quinque rationes adducit. Prima, quã ipse manifestiorem vocat, defumitur à motu rerum naturalium, ex Aristotele lib. 7. physic. cap. 1. & 2. Videmus enim quædam in hoc mundo moueri. Quicquid autem mouetur, ab alio mouetur, vt ibidẽ probat Aristoteles: Ergo vel datur aliquid primum mouens, quod à nullo mouetur; aut in mouentibus procedendum erit in infinitum. Posterius dici non potest: quia si nullum est primum mouens; nec erit aliquid aliud mouens, quia mouentia secunda non mouent, nisi per hoc, quod sunt mota à primo mouente; sicut baculus non mouet, nisi per hoc, quod est motus à manu. Ergo fatendum est prius, dari videlicet primum mouens, quod à nullo mouetur; & hoc omnes intelligunt esse Deum.

Secunda defumitur à subordinatione causarum efficientium, ex eodem Aristotele 1. Metaphysic. t. 5. & 6. Videmus enim in rebus istis sensibilibus, esse quendam ordinem causarum efficientium: Aut igitur in hoc ordine datur primã aliqua causa, à nulla alia producta: aut admitti rursus debet processus in infinitum; posterius est impossibile: quia in omnibus causis efficientibus ordinatis, primum efficiens est causã mediã; & medium est causã vltimã, ergo vbi non est prima causa, non est etiam media, nec vltima causa: remotis autem omnibus causis efficientibus, remouetur effectus. Si primũ conceditur, dari videlicet primam aliquam causam à nulla alia productam; ergo datur primã causa efficiens simpliciter improducta; quandoquidem à seipso produci nihil potest. Talis autem causa alia esse non potest, quam Deus. Similia habet Anselmus in Monologio cap. 3.

Tertia ratio sumitur ex conditione & gradu rerum contingentium, siue, vt S. Thomas vocat, possibilitium & necessariarum. Aut enim omnia, quæ sunt in hoc mundo, sunt tantũ contingentia; aut quædam sunt necessaria. Prius dici non potest. Si enim omnia sunt contingentia solum; ergo fatendũ, ea omnia aliquando nihil fuisse; contingentia enim ex se, nisi à causa necessaria sustententur, non possunt esse æterna: at illud est impossibile: si enim omnia aliquando nihil fuerunt: ergo nec esse etiam vnquam potuerunt; quia quod non est, non incipit esse, nisi per aliquid, quod est. Quod si in his rebus est aliquid necessarium, aut illud habet causam suã necessitatis, aut non habet. Si prius; aut procedendum erit in infinitum, in eiusmodi necessarijs habentibus causam suã necessitatis; aut in aliquo sistendum, quod nullam suã necessitatis causam habeat: Prius dici non potest; vt in simili de causis efficientibus dictum, si posterius dicitur, habetur intentum. Quia Ens necessarium, quod

nullam suã necessitatis causam habet, aliud esse non potest, quam Deus. Similem rationem, habet Richardus Victorinus lib. 1. de Trinit. parte 1. cap. 7. & 8.

Quarta sumitur ex vario gradu rerum secundum dignitatis & perfectionis ordinem. Vbi enim est magis & minus bonum; siue perfectum, aliquo perfectionis genere; illic etiam est aliquid, in eodem genere perfectissimũ; quandoquidem magis & minus tale dicitur, per respectum ad aliquid in eo genere perfectissimum; prout quodq; magis vel minus ad eius perfectionem, accedit: sed secundum quamcunq; perfectionem, datur aliquid magis & minus bonum, siue perfectum: Ergo etiam necesse est, aliquid in eo genere esse perfectissimũ. Est ergo aliquid Eius perfectissimũ in ratione boni, veri, Entis &c. quodque ideo etiam est causa cæterorum eiusdem generis; iuxta Aristotelem 2. Metaph. tex. 4. Hoc verò non est aliud, quam Deus.

Similem discursum habet S. Anselmus Monolog. cap. 1. 2. & 4. vbi ita ait: Si quis intendat rerum naturas, velis, nolit, sentit, non eas omnes contineri una dignitatis paritate: sed quasdam earum distinguere graduum imparitate. Qui enim dubitat, quod in natura sua ligno melior sit equus, & equo præstantior homo, is profecto non est condidit homo. Cum igitur naturarum alia alijs negari non possunt meliores, nihilominus persuadet ratio, aliquam in eis sic supereminere, vt non habeat se superiorem. Si enim huiusmodi graduum distinctio sic est infinita, vt nullus sit ibi gradus superior, quo superior alius non inueniatur; ad hoc ratio deducitur, vt ipsarum multitudo creaturarum nullo sine claudatur. Hoc autem nemo non putat absurdum, nisi qui nimis est absurdus. Est igitur ex necessitate aliqua natura, quæ sic est alicuius vel aliquibus superior, vt nulla sit, cui ordinetur, inferior. Ita Anselmus. Qui mox pluribus probat, eam naturam non posse esse nisi vnã: quod vel ex eo probatur; quia alioquin vna earum deberet, esse ab altera; quo ipso iam non essent pares dignitate & perfectione. Denique concludit: Restat igitur, vnã & solam naturam aliquam esse, quæ sic est alijs superior, vt nulla sit inferior: Sed quod tale est, maximum & optimum est omnium, quæ sunt. Hoc autem esse non potest, nisi ipsa sit per se id, quod est; & cuncta, quæ sunt, sint per ipsum id, quod sunt. Atque hunc ipsum discursum Aureolus citatus dub. 2. existimauit esse imperceptibilem illum Syllogismum, neminem latentem, quo propositio illa Deus est, per se nota sit omnibus.

Quintam probationem defumit S. Thomas ex ordinatione rerum ad finem. Omnia enim entia naturalia, etiam inanimata & cognitionis expertia, operantur propter finem: vt vel ex eo pater, quod semper, aut frequentius eodem modo operantur, vt consequantur id, quod est optimum; quos it, vt non casu, sed ex intentione pueniant ad finem: At verò ea, quæ cognitionis expertia sunt, non possunt tendere in finem, nec operari propter finem; nisi directa ab aliquo intelligente; sicut sagitta à sagittante: Ergo est aliquid Ens intelligens, à quo omnes res naturales ordinantur ad finem: & hoc dicimus Deum.

Hoc

Hac demonstratione etiam vitur Cicero lib. 2. de natura Deorum, & S. Athanasius in orat. contraidola, & S. Gregorius Nyssenus in disput. de anima & resurrect. & S. Dionysius cap. 7. de diuin. nom. vbi ait: *Ipsa (diuina natura) ex omnibus noscenda est; cum sit effectrix omnium & semper cuncta coaptans, ipsiusque omnium indissolubilis conuenientia atque ordinis causa; semper priorum fines sequentium inuis coniuungens, vnamque mundi conspirationem & congruentiam decentissime moliens.*

Quæ verò contra has rationes S. Thomæ præsertim tres priores, quæ fundantur in impossibilitate infiniti, obijci possunt, expendit & dissoluit Gregorius de Valentia hic quæst. 2. punct. 3. prudenter tamen simul annotans, etiam si nulla huiusmodi rationum concluderet, tamen pro certo nihilominus habendum esse demonstrari posse, quod sit DEVS: posse enim alias rationes esse, quæ id euidenter concludant. Ego verò quia S. Thomæ Commentatorem ex instituto non ago, non existimo operæ pretium, in his immorari: præsertim cum & Caietanus earum examen prætermittat.

Omitto etiam alias aliorum rationes, qui hoc argumentum eruditè præsecuti sunt, ex Ethnicis Aristoteles 2. & 8. Physic. & lib. 2. Metaph. à tex. 4. & lib. 12. Metaph. & Cicero lib. 2. de nat. Deorum. Ex antiquis Patribus Clemens Alexandrinus orat. ad gent. Tertullianus in Apologet. cont. gent. cap. 17. Athanasius orat. contra Idola, Gregorius Nyssenus disp. de resurrect. & anima. Augustinus lib. 8. de ciuit. Dei cap. 6. Damascenus lib. 1. fid. orthod. cap. 3. Richardus Victorinus lib. 1. de Trin. part. 1. Anselmus in Monolog. cap. 1. & seqq. Ex Scholasticis præter S. Thomam locis citatis, Albertus in sum. tract. 3. q. 18. Alensis 1. part. quæst. 3. memb. 1. Henricus in sum. art. 22. q. 4. Scotus in 1. d. 2. q. 2. Durandus dist. 3. part. 1. q. 1. Capreolus dist. 3. q. 1.

Ex recentioribus præter Scholasticos, Augustinus Eugubinus perenn. Phil. lib. 2. 6. & Leonardus Lessius de prouid. Dei cont. pseu. dopoliticos.

Adducam ipse hoc loco solum tres eius rei probationes, hoc ipso saltem planiores, minusque calumnijs obnoxias, quod ab impossibilitate infiniti abstrahunt: vnam moralem; & duas metaphysicas. Morialis sumitur ab autoritate, siquidè moraliter euidens est, eam rem falsam esse non posse, quæ omnium gentium & populorum, doctorum pariter & indoctorum constantissima asseueratione & testificatione comprobata est: Talis autè est hæc veritas, Deum esse, loquendo in genere, & abstrahendo à particulari Numinis & Deitatis ratione. Ergo saltem moraliter euidens est, hanc rem falsam esse non posse. Minor probatur. Nam peruestigati omnes historias, veteres, & nouas, sacras & profanas, nusquam occurret facile populus, aut gens aliqua, quæ non Deum aliquem agnouerit & coluerit. Et quæuis Athei, cum Aristotele, mundum fuisse sempiternum existimant, nullam tamè historiam antiquiorem, aut certè antiquioris temporis testem, proferre possunt, quam Moysen: ex eo verò constat, Adamum à Deo creatum, mox à suo ortu Creatoris Dei notitiam hausisse,

eamque suis posteris tradidisse: qui licet postea per varias terras & prouincias dispersi, magna ex parte à veri DEI cultu defecerint, semper tamen aliquod Numen agnouerunt; vt de ijs, qui in Chaldea, Mesopotamia, Ægypto versabantur, constat ex eadem Moysis historia; adeo vt notitia Dei alicuius, sub ipsa natura lege, toto orbe fuerit propagata.

Hinc à Moysè viro sapientissimo, eadem Dei notitia etiam scriptis libris prodita, non solum in tota synagoga plurimis portentis diuinis confirmata, & constanter retenta; sed etiam apud Ethnicos, Israelitarum hostes, eadè Moysis, aliorumque scriptorum sacrorum vt & profana historia teste, Madianitas scilicet, Idumæos, Moabitas, Chananæos, Assyrios, Ægyptios, Babylo-nios, Medos, Persas, Græcos, Romanos, aliosque populos: & quidem etiam apud viros Philosophos, ingenio, omnique doctrinarum genere præstantissimos, vbique terrarum fuit recepta.

Postremo non solum veri Dei notitia à Christo & Apostolis rursus nouis miraculis roborata; ab innumeris sanctissimis & sapientissimis viris sceminisque comprobata; ipsaque etiam sanguinis profusione ad mortem vsque contestata, in Ecclesia tota Christiana vel maxime effloruit: sed etiam extra Ecclesiam Christi, apud Iudæos, Mauros, Turcas, Persas, Indos, vbiuis gentium, aliqua cuiuscumque; Numinis agnitio semper extitit; & quidem adeo firmiter omnium gentium animis impressa, vt planè impij ac scelerati, imò & insipientes haberentur, ac publicis plerumque Iudicum sententijs punirentur, qui Deum esse negarent.

Hæc autem tanta consensus omnium gentium, quanta in re alia nulla, quæ pender ab humana fide, reperitur, aliunde nata esse non potest, quam vel à natura, vel ab ipso Deo: vtroque autem modo non potest non esse verissima. Natura enim per se ad falsum non inclinatur, cuius obiectum naturale est verum. Si verò à Deo est, iam hoc ipso demonstrat, Deum esse; quæ non alium, quam ipsum Deum habet auctorem.

Accedunt miracula pene quotidiana, quæ & olim copiose facta, & passim in Ecclesia supra naturam vires etiamnum sunt: quæ siue auctorem spectes, alium habere non possunt, quam Deum: quis enim mortuos excitare; cæcos à natiuitate illuminare, cælorum motus inuertere demones imperio pellere potest, nisi qui supra omnem naturam & creaturam est Deus? siue finem ob quem fiunt; si alium non spectant, quam confirmationem veræ religionis; quæ in veri Dei fide & notitia fundatur.

Qui verò Deum negarunt, aut etiam hodie negant ex viris doctis sunt paucissimi; ex communi populo non nisi sceleratissimi: inter gentes Indorum non nullas, portenta hominum potius, quam homines; certè quoad viuendi modum bestijs similiores, quam hominibus. Etiam si igitur nullum aliud suppeteret argumentum, præter hanc tantam consensum autoritatem, omnium seculorum, omnium gentium, omnium populorum, omnium ordinum, omnium proborum & sapientum omnis sexus

& ætatis, omnium prope hominū, hoc vnicum planè sufficeret, non solum ad assensum huius veritatis firmissimum concipiendum, sed ipsos etiam atheos illos & insipientes, qui dixerunt in corde suo, *non est Deus*, de impietate conuincendos; & ab errore retrahendos. Quia vt S. Augustinus ait lib. de vtilit. credendi cap. 16. *sola est auctoritas, quæ commouet stultos, vt ad sapientiam festinent.*

Eleganter etiam Tertullianus apologet. cont. gent. cap. 17. hanc quasi à natura insitam omnibus de existentia Dei præconceptionem animi vrget. *Hæc, inquit, summa delicti, nolentium recognoscere, quem ignorare non possunt. Pulsis ex operibus ipsius tot ac talibus, quibus continemur, quibus sustinemur, quibus oblectamur, etiam quibus exterremur: vultis ex anima ipsius testimonio comprobemus? Quæ licet carcere corporis pressa, licet institutionibus prauis circumscripta, libidinis & concupiscentijs euigorata, licet falsis Dys exancillata, cum tamen respicit, vt ex crapula, vt ex somno, vt ex aliqua valetudine, & sanitatem suam potitur, & DEVM nominat solum, quia propriè verus hic vnus DEVS, bonus & magnus; & quod DEVS dederit omnium vox est. Iudicem quoq; contestatur illum, DEVS videt; & DEO commendo; & DEVS mihi reddet. O testimonium anima naturaliter Christiana. Denique pronuncians hæc non ad Capitolium, sed ad cælum respicit. Nouit enim sedem DEI viui; ab illo & inde descendit. Ita Tertullianus.*

Quocirca prudenter etiam Suarez Metaph. tom. 2. d. 29. sect. 3. num. 34. ait: *Quamuis in rigore non sit nobis (per se) notum, Deum esse, tanquam omnino euidens; esse tamen hanc veritatem adeo consentaneam naturali lumini, & omnium hominum consensum, vt vix possit ab aliquo ignorari: Et infra num. 36. ipsam etiam fidem humanam huius rei, quæ habetur ex generali fama apud omnes gentes, ait, esse coniunctam cum quadam euidencia practica & morali. Omitto hoc loco alia argumenta à moribus hominum, & prouidentia diuina desumpta; de quibus disp. seq. aliquid dicitur. Atque hæc est prima demonstratio quasi moralis.*

Secunda demonstratio Metaphysica est hæc. Euidens est, esse in hoc toto Vniuerso Ens simpliciter & absolutè necessarium; de cuius nimirum essentia, & ratione intrinseca, est ipsa existentia: Ergo euidens est, Deum esse; Consequentia patet; quia Ens, de cuius essentia & intrinseca ratione est existentia, non potest non esse Deus. Antecedens probatur. Quia si nullum est in hoc toto vniuerso Ens simpliciter necessarium, modo explicato, absolutè possibile fuit, vt nullum planè Ens existeret; quia eo ipso quod de nullius Entis essentia & ratione est existentia, potest hæc vtique, & potuit iam antea ab ipsa essentia cuiusque Entis abesse: sed hoc fuit impossibile, vt nullum aliquando Ens existeret: Ergo. &c. Minor hæc probatur: Quia si non fuit impossibile; Ergo ponamus factum. Ex hac hypothesi, si non est impossibile, vt dicitur, non debet sequi impossibile: at si sequitur impossibile, iam ea hypothesi hoc ipso est im-

possibilis; quia ex possibili nunquam sequitur impossibile: sequitur autem planè ex ea hypothesi impossibile.

Si enim nihil profus aliquando extitisset, ex rebus omnibus, quæ sunt & fuerunt in mundo, iam eo ipso etiam nihil fuisset possibile existere: ac proinde hæc ipsa entia, quæ sunt, aut fuerunt in mundo, non fuissent natura suâ entia possibilis: sed hoc est impossibile, & implicat contradictionē in adiecto. Ergo &c. Maior huius syllogismi probatur. Quia iuxta principii illud naturaliter euidēs, Ex nihilo, & à nihilo nihil fit; nec quicquā incipit esse, nisi per id quod est, vt rectè etiam dixit S. Thomas supra ratione tertia; itaq; si nihil planè aliquando existitisset, nihil etiâ esse potuisset; ac proinde nullū Ens esset vlllo modo possibile. Hoc autem implicare in adiecto patet. Quia Entia hæc, quæ re ipsa nunc sunt in mundo, sunt vtique entia sua natura possibilis; alioquin enim nec possibile fuisset vnquam, vt essent; nec adeo iam re ipsa essent: quia ens impossibile nunquā est, nec esse potest: Ergo implicat in adiecto, vt hæc Entia fuerint impossibilia; sic enim Entia possibilis essent impossibilia.

Nec video quid contra hanc demonstrationem obijci possit, nisi quis dicat, tamen si non sit de ratione & essentia vllius Entis in sensu distributiuo existentia, esse tamen eam de ratione & essentia horum Entium adeoque totius Vniuersi in sensu confuso, & disuncto.

Sed hæc responsio nihil habet momenti. Quia prædicatum hoc, de ratione essentia esse existentiam, est prædicatum alicuius naturæ singularis; quandoquidè sicut existere nō est nisi singulariū, ita etiam hic velle ille modus existendi per se, non potest esse nisi singularium; ac proinde non potest verificari, nisi ratione alicuius singularis & particularis naturæ, quæcunque illa sit; siue à nobis determinatè cognoscatur, siue non. Ergo si non est de ratione & essentia vllius Entis, in sensu distributiuo, existentia; non poterit etiam esse de ratione alicuius Entis in confuso; adeoque etiam nec totius Vniuersi. Impossibile siquidè est, totum aliquod vniuersum esse Ens ita necessarium, vt de ratione & essentia eius sit Existentia, si partes singulæ eius Vniuersi possunt non esse. præsertim cum de ratione huius vniuersi sint non tantum partes istæ secundum rationem specificam sed etiam indiuiduam. si enim spatio quatuor dierum hæc ipsa numero elementa, & corpora simplicia, cum suis compositis, deficerent, iam non esset idem numero Vniuersum, sed aliud; ac proinde hoc ipso, quod singulæ eiusmodi partes ipsius principales deficerent, ipsū etiam totū vniuersum deficeret, adeoque deficere posset. Accedit, quod si de ratione & essentia huius ipsi numero Vniuersi esset existentia; iam hoc ipsum totū vniuersum esset Deus: quia, vt dictū, nō potest non esse Deus, de cuius intrinseca ratione & essentia est existentia. Nam hoc ipso est Ens esse, adeoque Ens illimitatum, infinitum &c. Ac proinde hæc ipsa responsio, dā vult effugere existentia Dei, ponit, in Pythagoricam simul, aut Stoicā inclinans sectam; quæ mundum ipsum, seu mundi

potius

potius animam Deum constituit, vt refert Virg. lib. 4. Georg. & 4. Æneidos:

Principio cælum, & terras, camposque liquentes,
Lucentemque globum lunæ, Itanaque astra;
Spiritus intus alit, totamque infusa per artus
Mens agit molem, & magno se corpore miscet.

Tertia demonstratio Metaphysica, à causa efficiente de sumpta, & ab impossibilitate infiniti itidem abstrahens, in hunc modum conformatur. Aut totum hoc Vniuersum quod vel oculis conspicitur, vel mente cogitur, adeoque omnia copulatim sumpta, in eodem vniuerso, sunt facta; aut non omnia, copulatim sumpta, sunt facta. Si non omnia huius Vniuersi copulatim sumpta, sunt facta; ergo saltem aliquid indefinite in eodem Vniuerso factum non est; quod est Deus. Si verò omnia copulatim sumpta, sunt facta; tum aut facta sunt ab aliquo extra numerum seu censum omnium eorum, quæ facta sunt, constituto: quod proinde factum non est: aut facta sunt, à seipsis, seu ab aliquo, aliquibusue eorum omnium, quæ in eodem Vniuerso facta sunt. Posterius hoc est impossibile; quia nihil potest fieri à seipso; nec vlla multitudo tota, ab aliquo, seu aliquibus, in ea ipsa multitudine comprehensibilis: quia hoc ipso aliquid inter ea multa comprehensibile, esset à se factum, vt pote contentum in ea multitudine, quæ tota ab eo facta dicitur: Ergo concedendum est prius; dari nimirum aliquid, extra numerum & censum eorum omnium, quæ facta sunt constitutum; quod proinde factum non est, & à quo cætera facta sunt; quod est Deus.

Hanc demonstrationem, ex vniuersitate rerum creaturam ex seipsa non productam, de sumptam, indicat sæpe scriptura, præsertim locis ad secundam assertionem supra citatis; & Apostolus Act. 14. v. 15. Viri, quid hæc facitis? Et nos mortales sumus, similes vobis homines, annuntiantes vobis ab his vestris conuerti ad DEUM vnum, qui fecit cælum & terram, & mare, & omnia, quæ in eis sunt. Et rursum idem Apostolus contra Athenienses disputans Act. 17. vers. 23. Quod, inquit, ignoranter colitis, hoc ego annuntio vobis. Deus qui fecit mundum, & omnia, quæ in eo sunt, hic cæli & terra cum sit dominus, non in manu factis templis habitat; nec manibus humanis colitur, indigens aliquo cum ipse det omnibus vitam, & inspirationem, & omnia, fecitque ex vno omne genus hominum inhabitare super vniuersam faciem terræ, definies statuta tempora, & terminos habitationis eorum, quærere Deum, si forte atrectent eum, aut inueniant; quamuis non longe sit ab vnoquoque nostrum. In ipso enim vivimus, & mouemur, & sumus &c.

Eandem rationem passim indicant SS. Patres. Grauitur Tertullianus apologet. cont. gent. cap. 17. Quod colimus, Deus vnus est, qui totam molem istam, cum omni instrumento elementorum, corporum, spirituum, verbo quo iussit; ratione, qua disposuit; virtute, qua potuit; de nihilo expressit, in ornamentum Maiestatis suæ; unde & græci nomen mundo nos uer accommodauerunt.

Et de Platonici Philosophis S. Augustinus

lib. 8. de ciuit. Dei. cap. 6. Viderunt, inquit, isti Philosophi quos cæteris non immerito fama atque gloria prelatos videmus, nullum corpus esse Deum; & ideo, cuncta corpora transcendunt, quæreres Deum. Viderunt, quicquid mutabile est, non esse summum Deum; & ideo omnem animam, mutabilemque spiritum transcendunt, quæreres summum Deum. Deinde viderunt omnem speciem in re quacunque mutabili, quæ est, quicquid illud est, quoquomodo, & qualiscumque natura est, non posse esse nisi ab illo, qui vere est; quia & incommutabilis est. Ita per hoc siue vniuersi mundi corpus, figuras, qualitates, ordinatumque motum, & elementa disposita à cælo vsque ad terram; & quacunque corpora in eis sunt, siue omnem vitam; vel quæ nutrit & continet, qualis est in arboribus; vel quæ & hæc habet, & sentit, qualis est in pecoribus; vel quæ & hæc habet, & intelligit, qualis est in hominibus; vel quæ nutritorio subsidio non indiget sed tantum continet, sentit, intelligit, qualis est in Angelis, nisi ab illo esse non posse, quo simpliciter est, &c. Et tandem concludit: Cum igitur in eorum conspectu, & corpus, & animus magis minusque speciosa essent, & homini specie carere possent, animo nulla essent, viderunt esse aliquid, vbi prima esset incommutabilis species, & ideo nec comparabilis, atque ibi esse rerum principium rectissime crediderunt, quod factum non esset, & ex quo facta cuncta essent. Ita quod natura est Dei, ipsa manifestauit eis, cum ab eis inuisibilia eius, per ea quæ facta sunt, intellecta conspecta sunt &c. Similia habet S. Damascenus lib. 1. fid. orthod. cap. 3. Sed de hac re satis.

D V B I V M V.

Quæ sit ratio essentia diuina; & an formaliter includat etiam existentiam.

S. Thom. 1. p. q. 2. a. 1. & q. 3. a. 4.

Non tractat quidem S. Thomas his locis ex instituto priorem huius disputationis partem, nec posteriorem, quæ ad existentiam Dei pertinet, exponit q. 2. vbi aliam de existentia diuina, sed q. 3. art. 4. vbi de simplicitate Dei disserit. Verum quia res hæc tam ad ipsam Essentiam diuinam, formalemque eius conceptum; quam ad existentiam Dei pertinet, necessario hoc loco, priusquam rationem diuinorum attributorum explicare aggrediamur, expedienda est.

Et primum quidem nulla dubitatio est, quin & Deus essentialiter sit Ens, ac substantia completa; & perfectiones illæ diuinæ, quæ respondet gradibus illis Metaphysicis, rationem substantiæ completæ comprehendentibus & contrahentibus, sint de ratione & formali conceptu essentia diuinæ, vt sunt esse substantiam, incorruptibile, incorpoream, viuentem, intelligentem. Quamquam cum nulla sit, aut esse possit substantia incorporea non viuens; aut non intelligens; rationes hæc posteriores non sunt ita proprie distincti gradus Metaphysici substantiæ incorporeæ subordinati; sed habent se potius, vt ratio-